

Kunst- og designhøgskolen i Bergen
Bergen Academy of Art and Design

Kulturdepartementet
Postboks 8030
0030 Oslo

att: Seniorrådgiver Gunhild Strand Molle

Deres ref.:
13/1010

Vår ref.:
2013/078/CO/alt

Dato
Bergen, 26.06.2013

Høring av NOU 2013:4 Kulturutredningen 2014

Kunst- og designhøgskolen i Bergen (KHiB) er en ledende arena for nytenkning og utprøvende kunstnerisk utviklingsarbeid og utdanning. KHiB tilbyr bachelor- og masterutdanning i kunst og design, og har siden 2003 hatt stipendiater i det nasjonale stipendiatprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid, som gir utdanning på doktorgradsnivå innen design, film, kunst, musikk og scenekunst.

Fra vårt ståsted som utdanningsinstitusjon, er det lett å slutte seg til de strategiske målsettingene Enger-utvalget har foreslått for kulturpolitikken etter 2014 - økt produksjon av kunst og kultur, tydeligere fokus på aktiviteter som kommer publikum til gode og en forsterket vektlegging av kunstnerisk og faglig kvalitet. Vi vil også berømme utvalget for grundig og kunnskapsbasert utredningsarbeid. Etter vårt syn utdanner KHiB kunstnere og designere som bidrar til en levende og kritisk offentlighet, slik utvalget beskriver den i kapitlet om demokrati, rettferdighet og mangfold. Som utvalget selv påpeker i kapittel 11, stimuleres produksjon av kunst primært gjennom utdanningspolitikken og kunstnerpolitikken. Vi vil i det følgende konsentrere oss om de strategiske vurderingene og tilrådingene i utredningens del IV, om kulturpolitikken etter 2014, med særlig vekt på de løsninger utvalget skisserer som svar på kvalitetsutfordringene kulturpolitikken står overfor.

Kvalitet og kunnskap

Når utvalget etterlyser "systematisk og nyansert samtale om kunstnerisk kvalitet", og understreker behovet for opptrappet forskningsinnsats, er det nærliggende - for ikke å si maktpåliggende - å peke på fagmiljøene innenfor høyere kunstutdanning som en annen vesentlig kilde til kunnskap. I våre fagmiljø er utdanning basert på kunstnerisk utviklingsarbeid, som i universitets- og høyskoleloven er likestilt med forskning. I sin innstilling om regjeringens ferske forsknings-melding, legger Stortingets kirke-, utdannings- og forskningskomité et bredt forskningsbegrep til grunn, og understreker at kunstnerisk utviklingsarbeid og kompetanse er en viktig del av dette.

Kunstnerisk virksomhet impliserer i seg selv refleksjon, og det forventes eksplisitt artikulert kritisk refleksjon i fagmiljøene i høyere kunstutdanning. Kunstnerisk utviklingsarbeid som egen kunnskaps- og arbeidsform, basert på kunstnerisk praksis, er dessverre fraværende i utredningen.

På nasjonalt plan samarbeider kunstutdanningsinstitusjonene i Program for kunstnerisk utviklingsarbeid, som inkluderer Stipendiatprogrammet og Prosjektprogrammet, hvor fagmiljøene kan søke finansiering til større prosjekter på høyt internasjonalt nivå. Program for kunstnerisk utviklingsarbeid ledes av et programstyre oppnevnt av Kunnskapsdepartementet. KHiB har vært operatør for programmet siden det ble etablert for ti år siden. I regi av programstyret pågår det nå en evaluering av programmet. Her belyses den kritiske refleksjonens rolle og form særskilt, evalueringen skal ferdigstilles i løpet av 2014.

En annen viktig samarbeidsarena er Nasjonalt råd for kunstnerisk utviklingsarbeid, som er ett av de fagstrategiske organene til Universitets- og høgskolerådet. I et internasjonalt perspektiv er Norge, sammen med Sverige og Finland, pådrivere for å styrke kunstnerisk utviklingsarbeid som eget kunnskapsfelt.

Kunnskapsbasert resultatvurdering

Kunstnerisk kompetanse og prosess kan henføres til tre ulike områder; evne til å initiere og gjennomføre kunstneriske prosjekter, evne til å vurdere kunstnerisk kvalitet og overførbar kompetanse, som evne til å eksperimentere, ta risiko, skifte perspektiv, stadig omprøve arbeidsformer og metoder og uttrykke seg i ulike medier.

Kunstnere bedømmer kunstneres verk og kunnskap. Det finnes en lang tradisjon for at kunstnerisk fagfelleevaluering brukes systematisk i en rekke sammenhenger. Fordypning i egen praksis og erfaring som kunstner genererer en praksisbasert, reflektert kunnskap med kriterier basert på praksis, teori og estetiske valg som er spesifikke innen ulike kunstområder og sjangere.

Vi er selvsagt innforstått med prinsippet om armlengdes avstand, men vil påpeke at kunstnere, i likhet med forskere og kritikere, kan være "kompetente fagfolk som har en uavhengig rolle i forhold til både bevilgende myndigheter og kulturinstitusjonene".

Bærekraftig kunstnerpolitikk

Fra KHiBs ståsted fremstår Kulturutredningen 2014 som omfattende og gjennomarbeidet. Den viser et historisk bakteppe som forklarer strukturene rundt kulturlivets nasjonale politikk og føringer generelt, samt hvordan disse er utformet over tid. Videre; om de endringene og prioriteringene som har vært gjort nasjonalt. Utredningen har vært nyttig lesning fordi den også forklarer og tydeliggjør dagens økonomiske situasjon for den gruppen av kreative utøvere som KHiB utdanner, kjenner ansvar for og videre står i en kontinuerlig relasjon til. Ifølge utredningen har realveksten for tildeling av midler til kunstnere i det visuelle feltet kun økt med 4% siden 2006 til 2013, mens økningen har vært det dobbelte og tredobbelte for andre kunstområder i kulturløftperioden.

Tildelingene har dreid seg i hovedsak om å styrke institusjoner og infrastruktur. For de enkeltstående kunstnerne, underskogmiljøene som gir næring til institusjonene og andre som utøver freelance arbeid, har der ifølge utvalget skjedd lite nytt i politikken etter 2005 innen feltene billedkunst, kunsthåndverk og offentlige rom. Det har vært debattert om bærekraftig kunstnerpolitikk og det er derfor gledelig at Kulturutredningen 2014 på en grundig måte belyser det skjevfordelingen mellom de kunstnerne som er inne og de som står utenfor de økonomiske og institusjonelle/strukturelle støtteordningene.

Vi er enige i at forslag om utstillingshonorar sammen med en styrking av produksjonsmidlene i institusjonene potensielt kan bidra til å jevne utden skjevheten som eksisterer mellom kunstnere i det visuelle kunstfeltet og andre kunstnergrupper. Mer problematisk er det å akseptere argumentasjonen for at kunsternes levekår "møtes" ved at kvalitetskravenes heves i de eksisterende stipend- og støtteordninger for kunstnere, slik at det gis mer til færre. Argumentasjonen som leder til denne konklusjonen bygger på uklare premisser. Dagens ordninger er omfattet av grundige silinger og kvalitetsvurderinger av de relativt få kunstnerne som får statlige stipend. Vi tilrår ikke færre og større stipend, men en ytterligere spissing, som en bærekraftig tilnærming.

Selv om det er et uttalt mål for KHIB å styrke sin kontakt med næringslivet innen både utdanning og kunstnerisk utviklingsarbeid, vil vi likevel understreke at samarbeid mellom kunst og næring forutsetter at kunstneres profesjonelle autonomi opprettholdes. Fra flere hold blir det hevdet at holdninger blant kunstnere står i veien for realisering av kunstnerisk næringspotensiale, og at løsningen er innsats fra utdanningsinstitusjonenes side. I en empirisk undersøkelse fra midt på 00-tallet, som også inkluderer KHIB-studenter som respondenter, oppsummerer forskere fra Universitetet i Bergen at holdninger og kunnskapsnivå i næringslivet er et vel så stort problem som holdninger og kunnskapsnivå blant billedkunstnere. Skal et mangfold av kunstneriske uttrykk få sameksistere er det viktig å vise forsiktighet i bruk av kost-nytte modellen og heller forankre vurderinger av hva som er livskraftig i samfunnet utfra et bredere og rausere perspektiv.

Avslutningsvis vil vi fremheve behovet for tverrfaglige perspektiver –samarbeid og støtteordninger i kunst- og kulturpolitikken. I det visuelle kunstfeltet blir tverrfaglig orientering og praksis stadig vanligere, og ligger ofte til grunn for nye arenaer for produksjon i krysningspunkter mellom billedkunst, arkitektur, design, litteratur, film, musikk og teater. Dersom det er et politisk ønske å etablere mer sømløs utveksling mellom kunst og næring, bør de institusjonelle og strukturelle rammebetingelsene være tilsvarende tilpasningsdyktige og fleksible. I dag opplever vi litt for ofte at faglig nyskapende prosjekter faller mellom ulike støtteordninger under henvisning til at heller for mye eller for lite i retning næring eller kunst. Vurderingskriteriene i disse ordningene bør vurderes slik at det utarbeides mer dynamiske modeller for bedømmelse av kvalitet og relevans.

Med hilsen

Cecilie Ohm
Høgskoledirektør (s)

Anne-Len Thoresen
Rådgiver